

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 7968-12-20

ניתן ביום 21 דצמבר 2021

פלוגית

המערערת

-

המוסד לביטוח לאומי

המשיב

לפני: סגן הנשיאה אילן איטח, השופט רועי פוליאק, השופטת חני אופק גנדלר
נציגת ציבור (עובדים) גב' יעל רון, נציגת ציבור (מעסיקים) גב' יעל עפרון

ב"כ המערערת - עו"ד גל שלגי

ב"כ המשיב - עו"ד ארז בוקאי

פסק דין (נוסח מותר לפרסום לפי החלטה מיום 4.1.22)

1. לפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי תל אביב (השופט דורון יפת ונציגת הציבור גב' שושנה גולדנד; ב"ל 30007-03-18), שבו נדחתה תביעת המערערת להכיר בפגיעתה הנפשית כפגיעה בעבודה כמשמעה בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה - 1995 (להלן - **החוק**).
2. לאחר שבחנו את כלל חומר התיק וטענות הצדדים בפנינו בכתב ובעל פה הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להתקבל. בתמצית נציין כי הגענו למסקנה שהוכח אירוע מיוחד המלווה בדחק סובייקטיבי החורג מן הרגיל, וכי גם אם קדם לו מתח מתמשך הוכח כי אותו אירוע מיוחד עלה כדי שיא.
3. בית הדין האזורי לא קיבל את טענת המערערת כי קבלת הדוא"ל מיום 4.2.16 היווה מבחינתה אירוע מיוחד, אשר גרם לה לדחק נפשי. בית הדין האזורי קבע כי המערערת היתה נתונה במתח מתמשך לאור הקשיים הכלכליים שאליהם נקלע העסק שבניהולה; מדובר במתח מתמשך לפחות מיום 4.1.16, המועד שבו נמסר למערערת על ידי הלקוח העיקרי של העסק שלה (50% מפעילות העסק) כי הוא מתעתד להוסיף שלושה נותני שירות נוספים ולכן צפוי להפחית את נפח פעילותה ואף לקחת מהעסק חלק מהפעילות שלו. וכך סיכם בית הדין האזורי את פסק דינו:

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 7968-12-20

"נוכח כללם של דברים, הגענו לכלל מסקנה כי התובעת לא הוכיחה קיומו של אירוע מיוחד ביום 4.2.2016 - לא בפן האובייקטיבי ולא בפן הסובייקטיבי; שכן מדובר במתח נפשי מתמשך, למצער מתחילת חודש ינואר 2016, אשר ממילא לא נמשך על פני מספר ימים בודדים בלבד."

4. ככלל, אין זו דרכה של ערכאת הערעור להתערב בקביעות עובדתיות של הערכאה הדינית המבוססות על התרשמותה הבלתי אמצעית מהעדויות והראיות שבפניה, למעט במקרים חריגים ויוצאי דופן. בית הדין האזורי סקר בצורה מקיפה ויסודית את הראיות שבפניו וקבע על יסודן ממצאים עובדתיים, ולא מצאנו הצדקה להתערב בעיקרם. יחד עם זאת, מצאנו לנכון להתערב במסקנות בית הדין האזורי בנוגע לעדותו של עו"ד ק. ולמסקנות שניתן להסיק ממנה, ועל כך יורחב בהמשך. לפיכך, מסקנתנו בשאלה האם הוכח אירוע מיוחד אם לאו שונה מזו של בית הדין האזורי. להלן נפרט את טעמינו.

5. במקרה זה טוענת המערערת כי הדואר האלקטרוני מיום 4.2.16 גרם לה לדחק נפשי, ובהמשך לפגיעה נפשית. כאשר בוחנים טענה כזו המבוססת על כך שאירוע (שלעיתים מכונה גם כאירוע יסוד) יצר אצל מבוטח דחק נפשי היכול לבסס קשר סיבתי לפגיעה במבוטח - נדרש ככלל כי הטענה לדחק (היסוד הסובייקטיבי) תיתמך בראיות אובייקטיביות. לעניין זה יפים הדברים שנאמרו בעניין **פלבסקי** (עב"ל (ארצי) 458/99 - **המוסד לביטוח לאומי** (11.3.2002)) וכך נאמר שם:

**"ד. אין ספק, כי קביעת חריגות הדחק הנפשי או עוצמת ההתרגזות צריכה להיבחן סובייקטיבית אצל האדם בו מדובר.
ה. משאין בית הדין, לצערנו, בוחן כליות ולב, ואין הוא יודע המתרחש בנפש האדם, אף הבחינה הסובייקטיבית להתרגזות בעוצמה חריגה טעונה ראיות אובייקטיביות, ואין די לענין זה בעצם אמירת המערער כי התרגז התרגזות חריגה."**

6. עיקרון זה בדבר הצורך בהבאת ראיות אובייקטיביות לתחושת דחק סובייקטיבית נכון לכל אותן פגיעות שכרוכות בטענה שאירוע בעבודה (אירוע היסוד) לווה בדחק נפשי, ולכן הוא הוחל בפסיקה גם בקשר לפגיעות נפשיות הנגרמות מדחק נפשי.

7. בפסיקה המאוחרת הודגש כי קיים קשר גומלין - מעין מקבילית כוחות - בין מידת הראיות האובייקטיביות הנדרשת להוכחת הדחק הסובייקטיבי לבין פוטנציאל הדחק נוכח מהותו של האירוע בעבודה. בהקשר זה ראו הנפסק בעניין **מליק** (עב"ל (ארצי) 35165-11-18 - **מליק** - **המוסד לביטוח לאומי** (6.10.2019)), וכך נאמר (ההדגשה שלנו):

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 7968-12-20

"... על פי הפסיקה בפגיעות הנגרמות כתוצאה מדחק נפשי, עסקינן בשקלול של שני יסודות: ההיבט האובייקטיבי המתייחס לאירוע היסוד ומידת ריחוקו משגרת העבודה, וההיבט הסובייקטיבי המתייחס לקיומו של דחק נפשי אצל המבוטח ועוצמתו. בהיבט הסובייקטיבי הודגש בפסיקה עקבית כי יש לבחון השפעתו בפועל של אירוע, ולא כיצד ראוי שאותו אירוע היה משפיע על המבוטח. כך למשל נאמר בעל 497/99 ישעיהו יוסף - המוסד לביטוח לאומי:

'דחק נפשי בלתי רגיל צריך להיקבע קודם כל סובייקטיבית לגבי התובע עצמו, דהיינו, יש לבחון כיצד השפיע עליו האירוע בעבודה ולא כיצד ראוי היה שאותו אירוע בעבודה ישפיע עליו'

עם זאת, הגם שאבן הבוחן המהותית היא סובייקטיבית, ומשאין לבית הדין היכולת לחקור צפונות ליבו או נפשו של אדם, הרי שנדרשת תשתית ראייתית אובייקטיבית לקיומו של דחק נפשי סובייקטיבי. ודוק, להבדיל מאופן בחינתו של אירוע היסוד כאן להיבט האובייקטיבי תפקיד ראייתי, ולא מהותי.

מבלי לקבוע מסמרות, בהיבט הראייתי, נותנת הדעת כי בין מידת הסטייה של אירוע היסוד משגרת העבודה ועוצמתו ובין מידת הראיה הנדרשת קיימת זיקת גומלין. ככל שהסטייה משגרת העבודה גדולה ועוצמת האירוע גדולים יותר ניתן להקל בעוצמת הראיה הנדרשת, וככל שהסטייה והעוצמה קטנים יותר עשויות להידרש ראיות ברורות יותר כי סטייה קלה מהשגרה גרמה לדחק נפשי בעוצמה הנטענת."

8. במקרה זה הוכחו הנסיבות הבאות: ביום 4.2.16 קיבלה המערערת הודעת דוא"ל מהלקוח המרכזי; הגם שההודעה היתה בהמשך לפגישות קודמות עם הלקוח, ברי שתוכן הדוא"ל משפיע באופן מהותי על עסקה של המערערת - העסק הוותיק שהיא ניהלה; למחרת היום (ביום שישי) פנתה המערערת לעו"ד ק. וביקשה להיפגש עימו בדחיפות בו ביום; פגישה נערכה בו ביום (יום שישי) תוך שעו"ד ק. מציין כי אין זהו יום העבודה הרגיל שלו והיה נכון לעשות כן בנסיבות העניין המיוחדות; פגישה זו סבה על משמעויות הדואר האלקטרוני וארכה כשש שעות ובסוף הפגישה סוכם כי דרך הפעולה הנכונה בנסיבות שנוצרו היא סגירת העסק של המערערת והפקדת הרישיון העסקי, וכך נעשה כבר ביום שני שלאחר מכן - 8.2.16; זמן קצר לאחר מכן אף נכנסה המערערת להליכי פשיטת רגל. הצטברות נסיבות אלה מלמדת לטעמנו כי המדובר באירוע יוצא דופן, שתוצאתו מקבילה רעיונית ל"מוות" כלכלי (סגירת העסק) ומקצועי (הפקדת הרישיון). אירוע זה הוא בעל פוטנציאל דחק עצום ויוצא דופן נוכח מהותו.

9. כעת נפנה לבחינת ההיבט הסובייקטיבי בדבר תחושת הדחק החורגת מהרגיל. כאמור, קיימת מקבילית כוחות בין מידת הראיות האובייקטיביות הנדרשות להוכחת קיום דחק סובייקטיבי החורג מהרגיל לבין פוטנציאל הדחק הגלום

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 7968-12-20

במהותו של האירוע בעבודה. אנו סבורים כי בנסיבות בהן נקלעה המערערת לאירוע חריף של קריסה כלכלית (סגירת העסק ופשיטת רגל) וקריסה מקצועית (הפקדת הרישיון והחדילה מהיכולת לעסוק במקצועה), השווים כאמור רעיונית ל"מוות" כלכלי ומקצועי, ניתן להקל בעוצמת הראיות האובייקטיביות הנדרשת להוכחת הדחק הסובייקטיבי החורג מהרגיל. זאת כיוון שניסיון החיים מלמד כי בכוחם של אירועים אלה, כל אחד בנפרד ולא כל שכן במשולב, להוביל לדחק נפשי כתוצאה מתחושת אובדן, חרדות, תחושת כישלון וכיוצ"ב. דחק זה לימים יכול שייתן את ביטויו בדמות פגיעה נפשית, לא בהכרח כזו שניכרת בסמוך לאירוע האמור, אלא כזו הנצברת ומתגבשת מאוחר יותר.

10. על רקע זה אנו סבורים כי די בעדותו של עו"ד ק. בדבר היות המערערת נסערת הן בעת בקשת הפגישה בו ביום - יום שישי, והן במהלכה. גרסה זו מסתברת מתוך הנסיבות הברורות בדבר דחיפות הפגישה, עיתויה החריג, משכה ותוצאותיה - הפסקת פעילותה הכלכלית של המערערת וסיום הקריירה שלה במקצועה. לא נעלם מעינינו כי בית הדין האזורי קבע כי עדותו של עו"ד ק. - שהוא מכר של המערערת וייצג אותה בהליכי פשיטת הרגל - "אינה חפה מקשיים". יחד עם זאת, הקשיים שעליהם הצביע בית הדין האזורי לא נוגעים לסוגיה המרכזית אשר לשמה הוא הגיע להעיד, והיא סערת הנפש בה היתה נתונה המערערת, אלא נוגעים להיבטים הקשורים לתהליכים שהביאו אותה לסגירת העסק. נוסף כי לטעמינו אין בקשיים שעליהם הצביע בית הדין האזורי כדי להפחית ממשקלה הראייתי של עדותו. הקשיים שמנה בית הדין האזורי ניתנים להסבר בשים לב לכך שעו"ד ק. נשאל בחקירתו על אירועים שהתרחשו כמה שנים קודם למתן עדותו ושכלל לא עמדו במוקד תצהירו או עדותו, ולכן אין בעדותו בהקשר זה כדי לכרסם במשקל גרסתו בקשר להיות המערערת נסערת בעת הפניה אליו ובמהלך הפגישה. לאור מסקנתנו הנ"ל בדבר קיומה של ראיה אובייקטיבית לדחק אצל המערערת, אין לנו צורך להידרש לשאלה האם עוצמת האירוע האמור היתה כזו שדי בה בנסיבות העניין לצורך תמיכה בטענת המערערת לכך שחוותה דחק.

11. זאת ועוד, גם אם כקביעת בית הדין האזורי - המערערת היתה במתח מתמשך מראשית חודש ינואר 2016, ואולי אף קודם לכן, בשל הקשיים הכלכליים שחוותה נוכח עזיבה של לקוח מרכזי אחר שהתרחשה כארבע שנים קודם, ברי כי הדוא"ל מיום 4.2.16 והאירועים שהתרחשו מיד בסמוך לאחריו יצרו "שיא", שהוא לכשעצמו עונה על הגדרת אירוע מיוחד. שכן, יש הבדל בין לחוות קשיים כלכליים

בית הדין הארצי לעבודה

עב"ל 7968-12-20

ואף לעמוד בפני סכנה אפשרית של התרחשות אובדן לבין הרגע שבו מתממש הסיכון לכדי "מוות" כלכלי (סגירת העסק והליכי פשיטת רגל) ומקצועי (הפקדת הרישיון).
12. טרם נעילה נציין כי ערים אנו לקביעתו של בית הדין האזורי שלפיה האופן שבו הציגה המערערת את תחושת הדחק בעקבות הדוא"ל מיום 4.2.16 לעומת תחושות הדחק באירועים שקדמו לו לקה בהאדרה ובהפרזה. קביעה זו מבוססת על התרשמות בית הדין האזורי ואיננו מתערבים בה. אולם, גם אם תחושת הדחק בעקבות האירוע לא עלתה כדי המידה המופרזת הנטענת מצאנו כי זה הטביע על המערערת חותם במידה המספקת על מנת להכיר באירוע כבאירוע מיוחד.
13. סוף דבר - הערעור מתקבל. עניינה של המערערת מוחזר לבית הדין האזורי לקביעת התשתית העובדתית, על יסוד האירועים שקדמו לדוא"ל מיום 4.2.16 והאירועים שבאו לאחר מכן. לאחר מכן תועבר התשתית העובדתית למומחה הרפואי לשם בחינת הקשר הסיבתי שבין האירוע המיוחד לבין מצבה הנפשי של המערערת.
ניתן היום, י"ז טבת תשפ"ב (21 דצמבר 2021) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

חני אופק גנדלר,
שופטת

רועי פוליאק,
שופט

אילן איטח,
סגן נשיאה, אב"ד

גברת יעל רון,
נציגת ציבור (מעסיקים)

גברת יעל רון,
נציגת ציבור (עובדים)